

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آبگاه فقهی و حقوقی

طلاق

مؤلف: محمدرضا مرادی پشت دریند

سرشناسه	مرادی پشت‌دربندی، محمدرضا-
عنوان و پدید آور	جایگاه فقهی و حقوقی طلاق/محمدرضا مرادی پشت‌دربندی
مشخصات نشر	تهران: راه نوین، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	۲۲۴ ص.
وضعیت فهرستویی	فیا
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۷۲-۸۱-۶
موضوع	طلاق- قوانین و مقررات- ایران
موضوع	طلاق(فقه)- ایران رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۱۶۶
شماره کتابخانه ملی	۳۶۲۹۴۵۱ رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ج ۲ KMH۵۵۷

تشارات راه نوین

جایگاه فقهی و حقوقی

طلاق

محمدرضا مرادی پشت‌دربندی

چاپ و صحافی: تصویر، تهران

چاپ یکم ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۷۲-۸۱-۶

قیمت: ۱۳۰/۰۰۰ ریال

فرایند تولید کلی و جزئی به هر صورت بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان انقلاب اسلامی، ابتدای خیابان کارگر جنوبی

کوچه رشتچی، شماره ۳۸، طبقه ۲، واحد

تلفن: ۶۶۵۷۴۱۱۵-۶ ۶۶۹۱۳۸۲۳-۶ ۶۶۹۱۳۹۸۸

فهرست

فصل اول: طلاق به عنوان یک پدیده اجتماعی

- مختار اول: مفهوم طلاق ۱۵
- بند اول: طلاق در بافت ۱۵
- بند دوم: تعریف اصطلاحی طلاق ۱۶
- بند سوم: تعریف طلاق در حقوق ایران ۱۶
- بند چهارم: تعریف طلاق در حقوق فرانسه ۱۸
- گفتار دوم: پیشینه طلاق ۱۹
- بند اول: طلاق در ایران باستان و عصر جاهلیت ۱۹
- بند دوم: طلاق در دین اسلام و مذهب مختلف آن ۲۰
- بند سوم: پیشینه طلاق در چند کشور عربی ۲۵
- گفتار سوم: مستندات فقهی طلاق ۲۷
- بند اول: طلاق از دیدگاه قرآن کریم ۲۸
- بند دوم: طلاق از دیدگاه روایات و احادیث ۳۲
- بند سوم: طلاق از دیدگاه عقل ۳۴
- گفتار چهارم: علل و انگیزه‌های طلاق ۳۵
- بند اول: عدم تفاهم اخلاقی ۳۶
- بند دوم: مشکلات معیشتی و اقتصادی ۳۶
- بند سوم: اختلاف سطح تحصیلات زوجین ۳۷
- بند چهارم: مغایرتهای اجتماعی، فرهنگی زوجین ۳۸
- بند پنجم: دخالت نابجای بستگان ۳۹

بند ششم: عقیم بودن.....	۴۰
بند هفتم: اختلاف سنی بین زوجین.....	۴۰
بند هشتم: انتخاب عجولانه و منفعت طلبانه.....	۴۱
بند نهم: بی‌اعتنایی زن و مرد به خواست یکدیگر.....	۴۲
گفتار پنجم: تدابیر اسلام برای پیشگیری از طلاق.....	۴۳

فصل دوم: نکاح دائمی و آثار آن

گفتار اول: حقوق و تکالیف مشترک زوجین نسبت به یکدیگر.....	۴۹
بند اول: سکونت مشترک.....	۵۰
بند دوم: حسن معاشرت.....	۵۰
بند سوم: معاضدت و حسن تدبیر در رسیدن بهایی خانواده و تربیت فرزندان.....	۵۲
بند چهارم: وفاداری.....	۵۴
گفتار دوم: تکالیف شوهر نسبت به زن.....	۵۶
بند اول: مسئولیت خانواده.....	۵۶
بند دوم: انفاق.....	۵۷
بند سوم: مقاربت.....	۶۲
بند چهارم: قَسَم.....	۶۲
گفتار سوم: تکالیف زن نسبت به شوهر.....	۶۳
بند اول: تمکین.....	۶۳
بند دوم: سکونت در منزلی که مرد تعیین می‌کند.....	۶۶
گفتار چهارم: سرپیچی از انجام تکالیف توسط زوجین.....	۶۸
بند اول: نشوز و تعاریف مربوط به آن.....	۶۸
بند دوم: نشوز از جانب زن.....	۷۱
بند سوم: نشوز از جانب شوهر.....	۷۲
بند چهارم: شقاق.....	۷۴
بند پنجم: رجوع به حکم.....	۷۵

فصل سوم: انواع طلاق

- ۸۰ گفتار اول: طلاق رجعی
- ۸۱ بند اول: تعاریف و اصطلاحات رجوع
- ۸۲ بند دوم: نحوه رجوع
- ۸۴ گفتار دوم: طلاق بائن
- ۸۵ بند اول: طلاقی که قبل از نزدیکی واقع شود
- ۸۵ بند دوم: طلاق یائسه
- ۸۶ بند سوم: طلاق زوجه صغیره
- بند چهارم: سبب طلاق که بعد از سه وصلت متوالی بعمل آید، اعم از اینکه وصلت در نتیجه رجوع باشد یا در نتیجه نکاح جدید
- ۸۶ بند پنجم: طلاق بائن و اتمام زین رجوع به عوض نکرده باشد
- ۸۷ بند ششم: طلاق مبارات و اتمام زین رجوع به عوض نکرده باشد
- ۸۹ گفتار سوم: شباهتها و تفاوتهای طلاق حلع و طلاق مبارات
- ۹۱ بند اول: شباهتها
- ۹۱ بند دوم: تفاوتها
- ۹۲ گفتار چهارم: تفاوت طلاق بائن و طلاق رجعی

فصل چهارم: عده

- ۹۸ گفتار اول: مسائل مربوط به عده
- ۹۹ بند اول: تعاریف و اصطلاحات
- ۱۰۰ بند دوم: حکمت وضع عده
- ۱۰۲ بند سوم: شرط عده
- ۱۰۴ بند چهارم: زوال عده
- ۱۰۴ گفتار دوم: عده طلاق
- ۱۰۴ بند اول: عده زن مطلقه حامل

- بند دوم: عده در زن حائل (غیر حامل) ۱۰۶
- بند سوم: عده طلاق زن در غیبت شوهر ۱۰۹
- گفتار سوم: عده وفات ۱۱۰
- بند اول: مدت عده وفات ۱۱۰
- بند دوم: ابتدا و انتهای عده وفات ۱۱۲
- بند سوم: اجتماع عده وفات با عده طلاق ۱۱۳
- گفتار چهارم: عده زوجه‌ای که شوهرش مفقودالثر است ۱۱۴

فصل پنجم: حلال نكاح دائمی

- گفتار اول: مفاهیم اساسی در انحلال نكاح ۱۱۹
- بند اول: مفهوم انحلال نكاح و بیعت حقوقی آن ۱۲۰
- بند دوم: تفاوت بین فسخ عقد نكاح و طلاق ۱۲۱
- بند سوم: آثار انحلال نكاح نسبت به زوجین ۱۲۴
- گفتار دوم: ارکان و شرایط طلاق ۱۲۴
- بند اول: شرایط مطلق ۱۲۵
- بند دوم: شرایط مطلقه ۱۳۱
- بند سوم: صیغه طلاق ۱۳۸
- بند چهارم: اشهاد ۱۴۳

فصل ششم: مصادیق عسر و حرج در منابع و قوانین

- گفتار اول: تشخیص مصادیق عسر و حرج ۱۵۳
- بند اول: طلاق به دلیل عسر و حرج ۱۵۵
- بند دوم: ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی قبل از اصلاح ۱۵۵
- بند سوم: مبانی فقهی و اجتماعی ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی ۱۵۹
- بند چهارم: نظر امام خمینی (ره) ۱۶۰

۱۶۲	بند پنجم: مقایسه مواد ۱۱۲۹ و ۱۱۳۰ قانون مدنی
۱۶۴	بند ششم: اصلاحیه ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی
۱۶۶	بند هفتم: نمونه‌هایی از اختیارات زوجه هنگام عسر و حرج
۱۷۸	بند هشتم: ابتلای زوج به امراض صعب‌العلاج و شرایط آن
۱۸۲	بند نهم: مبعوض بودن طلاق در اسلام
۱۸۲	بند دهم: اسلام، دین رحمت
۱۸۴	بند یازدهم: طلاق زنی که به سفر مباح یا مستحب رفته است

فصل هفتم: سرایه بقرض شدن نکاح دائمی

۱۸۹	گفتار اول: طلاق به درخواست شوهر
۱۹۰	بند اول: اراده مرد در طلاق
۱۹۲	بند دوم: موانع و پیش‌بدها مرحله قبل از طلاق توسط مرد
۱۹۴	بند سوم: موانع و شرط‌های حاکم بعد از طلاق توسط مرد
۱۹۶	گفتار دوم: طلاق به توافق زوجین
۱۹۷	بند اول: طلاق توافقی از طریق خلع و مبارات
۱۹۸	بند دوم: طلاق توافقی از طریق وکالت در ضمن عقد
۱۹۹	گفتار سوم: طلاق به درخواست زن
۲۰۱	بند اول: موجبات خاص طلاق به درخواست زن
۲۰۷	بند دوم: موجبات عام
۲۱۷	گفتار چهارم: طلاق بر اساس ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی باین است یا رجعی
۲۱۷	گفتار پنجم: شرایط اعمال ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی
۲۱۸	گفتار ششم: نقد و بررسی ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی
۲۲۱	منابع

بنام آنکه جان را فکر آموخت

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَنَزَّلَتْ أَسْمَاؤُهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَفَعَ النِّكَاحَ وَأَعْلَى شَأْنَهُ وَأَقَامَ بِحِلَالِهِ الْأَدْيَانَ وَجَعَلَ فِي بَقَايَا بَحْيَوَانٍ وَعَمَّرَ بِهِ الْبِلَادَ وَكَثَّرَ بِهِ الْعِبَادَ وَخَضَعَ عَلَيْهِ فِي كُتُبِهِ الْمَتَزَكِّهِ سَيِّمًا الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ وَأُنْكِحُوا الْأَيَّامَ مِنْكُمْ وَأَسْتَأْذِنَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأَمَانِكُمْ (سورة النور)

وَأَبَانَ لَنَا عَنْ جَلَالِهِ وَأَعْلَى شَأْنِهِ اللَّهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْأَوْصِيَاءِ وَالْأَنْبِيَاءِ لَا سَيِّمًا عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَرَأْسِ الْأَوْصِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ الطَّاهِرِينَ وَالْأَلْفَعْنَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

سیاس و ستایش شایسته پروردگار است و باید دانست که جهان را آفرید مدبر حکیمی که نظم جهان تکوین را برقرار کرد. هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ (آی بالعدل والنظم) ۷۳ انعام و ۱۹ ابراهیم و ۶۱ عنکبوت و ۲۲ جاثیه، زوجیت را در عالم هستی معرفی نمود و در کتاب کریمش به آن تصریح نمود.

کریمه ۴۹ الذاریات: وَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

سلام و صلوات نامحدود بر پیامبران و اولیای حق بویژه حضرت امیرالمؤمنین و خاتم النبیین و اوصیای اطهار او با نگاه اجمالی به قرآن مجید می‌یابیم که حدود ۹۰ مورد زوجیت بویژه زوجیت انسان نازل شده است. تردیدی نیست همانا ازدواج بزرگترین و مهم‌ترین استعداد در زندگی انسان است که انسان در پرتو آن لانه و پناه و خانواده‌اش را می‌یابد و به شریک زندگی و رفیقش و امین رازش و مدافع و کمک کارش می‌رسد. ازدواج اولین عمود بناء جامعه‌ای است که خانواده از آن درست می‌گردد و راهی برای حفظ نژاد انسانی است و مسیر طیّ مدارج ترقی می‌باشد دین مبین اسلام در تشیید مبانی خانواده و تحکیم روابط بانیان آن اهتمام بزرگی مبذول داشته و برای آن خطوطی ترسیم فرمود که موجب استمرار سعادت و تسهیل مهمات آن می‌گردد و در این راستا حقوق مرد و زن و، وظایف آنان را در مورد مهر، نشوز، حسن رفتار، طلاق، اجور و غیره بیان نموده تا هر یک به

حقوق دیگری تعدی نکرده و مزاحم یکدیگر نباشند و در صورت اختلاف نظر آنان را به کتاب آسمانی و رسول اکرم (ص) حواله فرمود (آیه ۵۹ سوره النساء)

«فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَاحْسِنُوا تَوَاسُلًا» اگر در چیزی، کارتان به اختلاف کشید به حکم پروردگار و پیامبر برگردید، اگر به خداوند و روز واپسین کارتان دارد این کار (رجوع به حکم خدا و رسول) برای شما بهتر و خوش عاقبت‌تر خواهد بود. در قرآن کریم نمونه‌هایی ازدواج برتر (حضرت امیرالمؤمنین و سیده نساء العالمین علیهما السلام) و ناسازگار (حضرت آسیه و فرعون) را یادآور می‌گردد و به طلاق به‌عنوان آخرین راه‌حل مشکلات مابین زن و شوهر اشاره دارد. در آیات ۱۹ تا ۲۲ سوره الرحمن، «مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ يَخْرُجُ مِنْهَا الزُّوْلُومُ الرَّجْعُ» بحث اول آیه راجع به حضرت علی و حضرت فاطمه علیهما السلام است. بخش پایانی آیه راجع به حضرت علی و حضرت فاطمه علیهما السلام است. تفسیر ابی الجارود، ص ۲۳۶ و آیات ۹-۱۱ سوره تحریم «ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتٍ زَانِيَةٍ لَهَا بَعْضُهَا زَانِيَةٌ تَخْلَعُ وَتَحْبَسُ لَوْ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدٍ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحِينَ فَخَاتَمَاهُمْ فُلْمُ يَغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا مِمَّا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُ أُولَئِكَ مِنَ الدَّخَالِينَ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتٍ فَرَعُونَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ»

ترجمه: خدا برای کافران زن نوح و زن لوط را مثال زد که دو زن بندگان صالح ما بودند. پس از آن دو نفاق ورزیدند و خیانت کردند و آن دو پیامبر نتوانستند آنان را از گناه پروردگار برهانند و حکم شد آن دو را که با دوزخیان باشید و خداوند برای مؤمنان آسیه زن فرعون را مثال زد. هنگامی که عرض کرد خدایا برای من خانه‌ای در بهشت بنا کن و مرا از شر فرعون و کردار من برهان و از قوم ستمکار نجات بخش. می‌توان گفت کلیات شرایط طلاق و نکاح در سند نکاح برگرفته از آیات و سنت حضرات معصومین علیهم السلام است و این گفتار در تبیین و تشریح این مهم می‌باشد در این کتاب سعی گردید که در مورد طلاق به‌عنوان یک پدیده اجتماعی و آثار آن و منقرض شدن نکاح دائمی و آثار بعدی که مرتب به قاعده نفی عسر و حرج می‌گردد مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

انشاء الله تعالی این کتاب راهنمای تعامل نیکوی همسران و موجب تقویت حسن روابط و معاشرت و تأمین حقوق زوجین گردد و مرضی عندالله تعالی و رسول اعظم و اوصیای گرامش بویژه ساحت قدس حضرت ولی عصر ارواحنا فداء قرار گیرد.

و امیدوارم در طول حیات زندگی هیچ انسانی مشکلات قانونی و خانوادگی بوجود نیاید. اینجانب سعی نمودم تا با دودی روابط و، وظایف زوجین را مطابق قانون راهنمایی کرده باشم با توجه به مرتبط بودن بحث مطلق با قاعده نفی عسر و حرج به کلیه خوانندگان محترم توصیه می شود که در صورت صلاحدید کتاب حاضر را حتماً از دیدگاه فقه و حقوق که متعلق به حقیر می باشد و انتشارات راه نوین به چاپ رسانده است مطالعه نمایند، همچنین به دانشجویان محترم پیشنهاد می گردد که جهت آشنایی با لوایح حقوقی سرخس خانگی کتاب تنظیم و نگارش اظهارنامه ها و دادخواست های حقوقی خانوادگی را که حقیر به نام مساعده نمایند.

یقیناً مطالب این کتاب تهی از نقص و عیب نیست اما نموده ام که اساتیدم با لطف و عنایتشان اینجانب را راهنمایی می نمایند.

از خداوند متعال برای شما خوانندگان محترم که به استحضار و سربلندی این نظام مقدس هستید توفیقات روزافزون را مسئلت می نمایم.

از خوانندگان ارجمند تقاضا می کنم برای انعکاس نظرات خود و اشکالات کتاب با تلفن پشت جلد کتاب که متعلق به انتشارات راه نوین است و یا آدرس Dr.reza.000@yahoo.com تماس حاصل فرمایند.

و ما توفیقی !

محمدرضا مرادی پشت دربندی

مهر ماه ۱۳۹۲